

ORNIS FENNICA

1926

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN SEURAN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

N:o 4

Toimitus: Yhdistyksen hallitus, maist. *Rolf Palmgren*'in (Suomen valtion luonnonsuojelun-tarkastajan) avustamana. Toimittajat: tri *Ivar Hortling*, Helsinki — Brändö, maist. *Einari Merikallio*, Kerava.

Toimituksen osoite: tri *Ivar Hortling*, Hel-sinki — Brändö.

Vuosikerran tilaushinta: Smk. 35:—, ulko-maille Smk. 40:—

Redaktionskommitte: Föreningens styrelse under medverkan av mag. *Rolf Palmgren*, finska statens naturskyddsinspektör. Redak-törer: dr *Ivar Hortling*, Helsingfors — Brändö mag. *Einari Merikallio*, Kerava.

Redaktionens adress: dr *Ivar Hortling*, Hel-singfors — Brändö.

Prenumerationsavgift per årgång: Fmk 35:— till utlandet Fmk 40:—

Bezugspreis für Abonnenten im Ausland Fmk 40:—

De tama gräsänderna (*Anas p. platyrhyncha*) i Ekenäs¹⁾.

Av Professor JONATAN REUTER.

Man har ofta i dagspressen funnit notiser om de „tama idarna“ och de „tama änderna“ i Ekenäs. Uppgiften om de förra är kan-hända en smula vilseledande, ty tamheten inskränker sig därtill, att en mängd idar — och även annan fisk — plägar hålla till vid det i sjön intill ångbåtsbryggan i Ekenäs stad belägna utvårdshuset „Knipan“, där de med stor glupskhet riva åt sig de brödbitar som ställets gäster utkasta åt dem. Det sägs även, att idarna lärt sig komma upp till vattenytan så snart man knackar litet i vördshus-verandans golv, och detta må kanske vara sant. Men på något annat sätt yttrar sig „tamheten“ icke. Helt annorlunda förhåller det sig med änderna. De äro verkligen tama och hava slutit sig till stadens befolkning på ett i högsta grad ovanligt och tillitsfullt sätt.

Ekenäs stad ligger på en udde som utskjuter mellan Ekenäs fjärden (en del av Pojoviken) och Båsafjärden (en del av Dragsviken). Stränderna av dessa vatten och även kring själva staden äro mycket gynnsamma vistelseorter för vissa sjöfågelarter, i synnerhet gräsänder. Stränderna åtföljas på långa sträckor av stora vass-fält och t. o. m. vid stadsstränderna finnas här och där tätta vass-ruggar. Vattnet är överallt grunt och bottenväxtligheten rik. Här

¹⁾ Die zahmen Stockenten in Ekenäs. Mit 4 fotogr. Aufnahmen.

ha också alltid tidigare, för så vitt jag minnes, funnits änder, om också mycket sparsamt.

Emedan i Pojovikens innersta del utfaller ett par åar, därav en utgör avloppet för det betydande vattensystemet i Lojo, går igenom viken ett strömdrag, som på vissa ställen kan vara tämligen starkt. Ett sådant är det smala ställe, över vilket tätt intill Ekenäs stad en järnvägsbro och en landsvägsbro äro uppförda. Under mildare vintrar finnes här alltid öppet vatten och även om sträng köld råder finnas vanligen mindre öppna ställen. Jag erinrar mig att för en tid sedan under tvänne på varandra följande vintrar ett par strömstarar vistades vid stadens ångbåtsbrygga, som ligger rätt nära de nyssnämnda broarna. Till följd av det nämnda strömdraget öppnar sig Ekenäs fjärden tidigt på vårarna och i det öppna vattnet samlar sig ett otal sjöfåglar, vilkas antal under gynnsamma år torde kunna uppgå till något tusental. Huvuddelen av denna talrika invasion utgöres av knipor och gräsänder, ehuru även andra arter äro representerade. Efterhand som isen smälter och det öppna vattnet breder ut sig blir sjöfågelskaran glesare och småningom söka sig fåglarna till andra trakter, som nu redan erbjuda öppet vatten. Såsnart det öppna vattnet närmar sig Ekenäs stads stränder och iskanten befinner sig på några hundra meters avstånd därifrån kan man redan se en eller annan and komma flygande och sätta sig

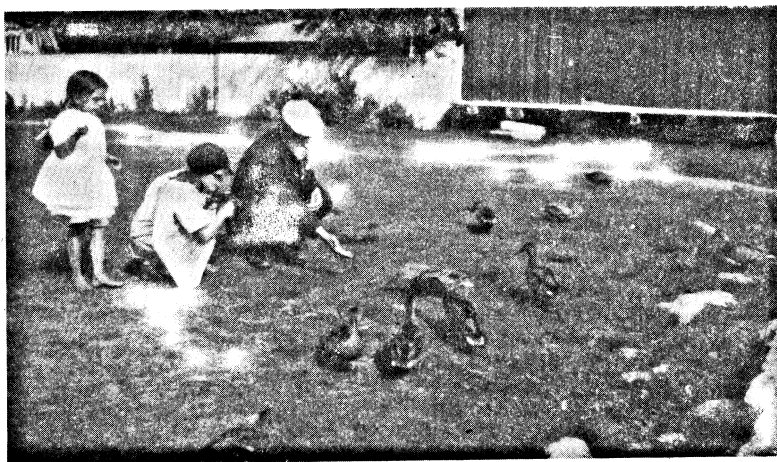
Zahme Wildenten (*Anas p. platyrhyncha*) in der Stadt Ekenäs, Südfinnland.

på isen i närheten av någon stadsgård, tydligen väntande på föda. Anden behöver ej heller vänta länge, ty snart nog uppenbarar sig någon stadsbo och utkastar åt den hungriga fågeln små brödstycken. Då kommer i hast med ett starkt vinande en hel skock änder och göra pioniären sällskap. Ja, änderna därute i det öppna vattnet tyckas hålla stadsstränderna under observation. Ty står man på en strandgata och låtsar kasta något, alltså gör en skönjbar armrörelse, så lyfter genast en andflock och slår sig ned kring den kastande.

I den mån vattnen sedan öppna sig intill stränderna följa änderna med iskanten och småningom finnas de allestädes på stadens stränder, där de matas av stadsbefolkningen med vetebröd, potatismos, havregrynsgröt och diverse matrester. Slutligen, när isen smält bort, draga sig änderna till de närmaste omgivningarna, där lämpliga häckplatser finnas, ofta hålla de sig dock mycket nära staden. Då dessa platser äro fridlysta, få änderna i regeln vara i fred under häckningen. Självklart är att något bo här eller där förstöres av okynniga pojkar, men till Ekenäs stads heder torde kunna med fog sägas, att detta sker sällan.

Såsnart andkullarna vid midsommartiden blivit något vuxna infinna de sig vid stadsstränderna. Då de gamla fåglarna äro så litet skygga, bli de unga även mycket snart så gott som tama. Kullarna uppehålla sig överallt vid stränderna, de simma ogenerat omkring i hamnarna bland ekstockar och motorbåtar, där lossning och lastning pågår, man ser dem ofta, både gamla och unga fåglar, sittande på kajkanterna, på bryggorna, på gårdsplaner nära sjön, på stadens små öppna stränder i sällskap med lekande barn, kring värdshuset „Knipan“ o. s. v. Det är ingenting ovanligt att änderna, såväl äldre som yngre, taga bröd ur givarens hand, och man har ofta sett dem klättra upp i famnen hos såväl barn som äldre för att komma åt maten så mycket fortare och undvika konkurrensen med kamraterna. Ofta följa de sina „matmödrar“ från stranden upp på gårdarna och t. o. m. in i husen. Man har en gång sett en andflock på stadens torg där den stannat utanför en banklokal, noga betraktande densamma. Innevarande höst har den, som skriver detta, sett änder par hundra meter från stranden på en gata, och för några år sedan vid jultiden, då det redan var snö på marken, en svärm änder vid en kökstrappa, där de matades av vänliga händer. Och i år den 30 oktober, då det redan var snö

på marken, observerades mitt på dagen ett tiotal änder på gatan vid stadens kyrka. Dagen därpå matade jag sex änder på ett torg gränsande till stranden, men då någon lockade änderna på samma sätt som man lockar höns: tip, tip . . . , begåvo de sig allesamma in genom porten till den gård, därifrån lockljuden kommo och där mat väntade dem. Man säger att hundarna i staden vant sig vid att betrakta änderna som husdjur och icke röra eller skrämma dem. T. o. m. jakthundarna låta dem vara i fred, uppgives det.

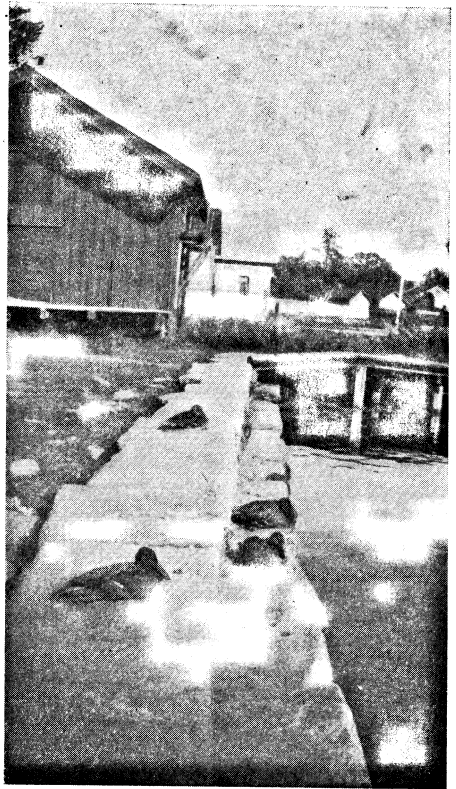
Sie kommen sogar auf die Strassen.

Antalet av de tama änderna har varit olika under olika år. Sommaren 1925 skulle jag uppskattat deras antal till minst 300 à 400 stycken. I slutet av juli månad 1926 räknade en person, som satt på verandan till restaurationen „Knipan“, i dess omedelbara närhet 120 exemplar. Vid en hösten sistnämnda år företagen promenad längs stadsstränderna — en sträcka av omkring 1,5 km — kom jag icke upp till större tal än omkring 150, men ute i vassruggarna syntes dessutom här och där ligga andfloccar.

Man frågar sig varur det härrör, att gräsänderna i Ekenäs kunnat bli så tama, att de nästan äro som husdjur — själv har jag samtidigt givit mat åt änder och höns, därvid de senare ständigt ville etablera slagsmål med de förra. Om denna sak har jag av en naturvän och fågelkännare i Ekenäs erfärit att tamheten härleder sig från åren omkring år 1905. Det inträffade då att en and, som

troligen häckat någonstades i stadens närhet, skulle följd av sina små ungar, taga sig fram över det smala näs, som förbinder staden med ångbåtsbron och „Knipan“ och längs vilket en bred väg eller gata leder. På denna gata körde just då fram tre eller fyra kärror och promenerade tolv eller tretton personer. Alla stannade och besågo andfamiljens näpna och på samma gång tokroliga företeelse — ty som känt äro simfågelnas inga goda fotgängare. Efter det taget tycktes andmammans fruktan för människor avtaga och försvann slutligen helt och hållet. Familjen visade sig ofta i trakten av det nämnda övergångsstället, och en hotellägare, vars etablissement låg tätt intill stranden, begynte kasta ut mat åt änderna. För att bereda skydd åt de små andungarna mot kattor, utlades på ett par ställen små flottar, vilka genast togos i bruk nattetid. När början på detta sätt var gjord och stadsborna funnit ett nöje i att skydda fåglarna och hava dessa i sin närhet har efterhand antalet vuxit. Numera tyckes man kunna räkna med en stabil och ganska talrik stam verkliga tama gräsänder i Ekenäs. De flytta visserligen bort på höstarna, men återvända vid islossningen. Troligen har dock en del skjutits på andra orter.

Det är ett stort och sällsport nöje att en vacker somrardag vandra utmed Ekenäs stads stränder och betrakta det egendomliga fågelliv, som här är rådande, och det är märkvärdigt, att gräsänderna kunnat få ett så utprägladt förtroende för människor, som här är händelsen. Det visar varthän man ändå slutligen kan komma i sitt umgänge med djuren, blott man är vänlig mot dem och bereder dem skydd och hägn.

Sie fühlen sich ganz heimisch.

I närheten av Ekenäs häckar och uppehåller sig ett stort antal andra simfåglar än gräsänder. Doppingen är allmän och kan sägas vara halvtam i det att den ofta påträffas nära land i stadens hamnar och är föga skygg. Sothönan, som tidigare icke sågs här, finnes nu tämligen talrikt. Det kan ock antecknas att tofsvipan lär finnas i betydande antal på ett ställe nära Ekenäs — detta enligt uppgift av en fågelkännare. För ornitologer torde Ekenäs med omgivningarna erbjuda åtskilligt av intresse.

Alt und jung hat grosse Freude von den Enten.

Wanderrufe der Zugvögel.

VON IVAR HORTLING.

Im Sommer und Herbst 1926 verhörte ich täglich die bei Ytterö vorbeiziehenden und rastenden Wandervögel und verzeichnete dabei folgende Wanderrufe.

Tringa t. totanus (L). Junge Vögel Kíhihihi ●....., also Anfangsbetonung wie die alten, aber etwas wiehernd, heiser. Das Flöten noch nicht ausgebildet wie bei diesen. Die Anfangsbetonung ist für diese Art charakteristisch und unterscheidet sie sofort